

Voka paper

Een uitgave van Voka vzw | maart 2025
Verschijnt niet in juli en augustus | Afgiftekantoor
Brugge - Erkenningsnummer P708123

Praktijkgericht onderwijs als eerste keus

**Naar meer waardering en kwaliteit
voor onze praktische talenten**

Julie Beysens

Voka

VOKA KENNIS- en LOBBYCENTRUM

Frank Beckx

Directeur Kennis- en Lobbycentrum

Bart Van Craeynest

Hoofdeconoom

Sonja Teughels

Arbeidsmarkt

Veerle Van Nieuwenhuysen

Arbeidsmarkt

Gianni Duvillier

Werk en Sociale zekerheid

Julie Beysens

Onderwijs

Daan Aeyels

Welzijns- en gezondheidsbeleid

Freija Fonteyn

Mobiliteit en logistiek

Katelijne Haspeslagh

Milieu en klimaat

Yannick Van den Broeck

Energie en klimaat

Robin Verbeke

Ruimtelijke ordening en milieu

Dieter Somers

Digitale transformatie en competitiviteit

Philippe Nys

Economie, industrie en innovatie

Karl Collaerts

Fiscaliteit en begroting

Maarten Libeer

Internationaal ondernemen

Hendrik Caluwé

European Affairs, Trade & Defence

COLOFON

Eindredactie

Alessandra Magnus, Sandy Panis

Foto's

Adobe Stock

Vormgeving

Capone

Concept

Buro Knal

Cover

The Fat Lady

Druk

INNI Group, Heule

'Praktijkgericht onderwijs als eerste keus - Naar meer waardering en kwaliteit voor onze praktische talenten' is een uitgave van Voka vzw. De overname of het citeren van tekst uit deze Voka Paper wordt aangemoedigd, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever

Hans Maertens i.o.v. Voka vzw,
Burgemeester Callewaertlaan 6,
8810 Lichtervelde
info@voka.be - www.voka.be

Inhoud

De essentie 3

De onmisbare schakel:
praktijkgericht onderwijs
in Vlaanderen en Europa 5

Foto van het aanbod
in Vlaanderen vandaag 7

Voorstellen voor een ambitieus
en toekomstgericht technisch en
beroepsonderwijs 15

Conclusie 27

Ontdek hier al onze activiteiten in verband met onderwijs, opleiding en arbeidsmarkt

WIE?

Julie Beysens

Expert onderwijs bij het
Kennis- en Lobbycentrum Voka
julie.beysens@voka.be

DE ESSENTIE

Meer dan tweede keus: de onmisbare rol van praktijkgerichte opleidingen

Dat goede vakmensen goud waard zijn of wie met zijn handen werkt respect verdient, dat kunnen we niet genoeg benadrukken. En dat Vlaamse bedrijven elkaar voor de voeten lopen om goed technisch geschoolde jongeren zo snel mogelijk een job aan te bieden, daar kunnen we sinds covid écht niet meer omheen. En toch kunnen we ook moeilijk ontkennen dat de opleidingen die toeleiden naar dergelijke beroepen, nog steeds kampen met een imagoprobleem, alle imagocampagnes en actieplannen ten spijt.

Deze studierichtingen worden vaak gezien als tweede keus, terwijl ze in werkelijkheid een cruciale rol spelen in de toekomst van onze arbeidsmarkt. Grote boosdoener is het zogenaamde watervalstelsel, waarbij in het kader van gelijke onderwijskansen de idee werd gecreëerd dat in functie van sociale mobiliteit er zoveel mogelijk kinderen naar het algemeen secundair onderwijs moesten gaan. Dit heeft vooral tot gevolg dat een zeer waardevol onderdeel van het onderwijs in een negatief daglicht onderaan de onderwijssladder komt te staan.

Naar een aantrekkelijk en toekomstbestendig praktijkgericht onderwijs

Sterke basis als fundament

- Kennisrijk curriculum vanaf de kleuterklas
- Taalbeheersing als sleutel
- STEM-geletterdheid vanaf jonge leeftijd

Bijsturen in de eerste graad van het secundair onderwijs

- Herzie het automatisch overgaan van 12-jarigen zonder getuigschrift basisonderwijs
- Pas stigmatiserende benaming A- en B-stroom aan naar praktisch en theoretisch onderwijs en voorzie ook een remediëringstraject in de eerste graad
- Zet veel meer in op goede studie-oriëntering doorheen de hele schoolloopbaan

Praktijkgericht onderwijs als leerlaboratorium

- Tweede en derde graad versterken met meer praktijkgericht en modulair onderwijs
- Voeg slimme, haalbare toelatingsvoorwaarden in en maak stapelen mogelijk
- Behoud en herwaardering van zevende jaren
- Investeer in professionalisering van praktijkleerkrachten

Krachtige samenwerking met het bedrijfsleven

- Richt regionale praktijkcentra op met gedeelde infrastructuur en participatie van bedrijven
- Samenwerking tussen scholen en bedrijven als essentiële bouwsteen voor arbeidsmarktgericht onderwijs
- Zet in op een continuüm van werkplekleren dat intenser wordt doorheen de jaren en formuleer duidelijke verwachtingen naar scholen én bedrijven
- Stimuleer domeinscholen

Opwaardering broodnodig

Wij zijn ervan overtuigd dat de vaardigheden en talenten die in het technisch en beroepsonderwijs worden ontwikkeld, essentieel zijn om de productiviteit in Vlaanderen op peil te houden. In een tijd waarin innovatie, technologische vooruitgang en gespecialiseerde vakkennis steeds belangrijker worden, kunnen we het ons simpelweg niet veroorloven om deze talenten te negeren. Het is onze taak om het tij te keren, het imago van deze onderwijsvormen te verbeteren en ervoor te zorgen dat we alle jongeren aanmoedigen om hun vaardigheden maximaal te benutten.

In deze Voka Paper zullen we eerst een algemene schets geven van de huidige staat van het technisch en beroepsonderwijs. We bekijken daarbij in eerste instantie de onderwijskwaliteit, de leerlingenpopulatie, hun achtergrond en hun motivatie, het profiel van de leerkrachten en de financiering van de opleidingen. Vervolgens gaan we dieper in op de tewerkstellingskansen vanuit verschillende studierichtingen. Met deze brede analyse willen we een zo compleet mogelijk beeld geven van de actuele uitdagingen en kansen binnen deze onderwijsvormen.

In het tweede deel van deze Voka Paper zullen we focussen op een aantal oplossingen die volgens ons noodzakelijk zijn om het technisch en beroepsonderwijs weer de waardering te geven die ze verdienen. Enkel door deze sector opnieuw in een positiever licht te plaatsen en de maatschappelijke waardering te verhogen, kunnen we ervoor zorgen dat deze studierichtingen hun cruciale rol in de Vlaamse economie blijven spelen.

Het is onze taak om het tij te keren en het imago van deze onderwijsvormen te verbeteren.

Ter informatie: tot 2019 was het secundair onderwijs in Vlaanderen opgedeeld in aso (algemeen secundair onderwijs), tso (technisch secundair onderwijs), bso (beroepssecundair onderwijs) en kso (kunstsecundair onderwijs, dit laatste laten we in deze paper buiten beschouwing). Aso bereidde vooral voor op hoger onderwijs, tso combineerde zowel praktijk als theorie en bso focuste op directe instroom in de arbeidsmarkt. Sinds de modernisering is dit vervangen door drie finaliteiten: de doorstroomfinaliteit, gericht op verdere studies (vergelijkbaar met aso), de arbeidsmarktfinaliteit, die voorbereidt op directe tewerkstelling (vroegere bso), en de dubbele finaliteit, die zowel verdere studie als werk mogelijk maakt (vergelijkbaar met tso). Deze hervorming wilde de hiërarchie tussen studierichtingen doorbreken en de focus leggen op talentontwikkeling en competenties. De termen worden echter nog vaak door elkaar gebruikt. ✕

De onmisbare schakel: praktijkgericht onderwijs in Vlaanderen en Europa

Arbeidsmarktgericht onderwijs speelt een cruciale rol in Vlaanderen en ook in de rest van Europa om jongeren voor te bereiden op een snel veranderende economie. We streven naar een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en we zetten in op innovatieve leermodellen en nauwere samenwerking met bedrijven. Maar de uitdagingen blijven groot: van het verbeteren van de onderwijskwaliteit tot het doorbreken van stigmatisering rond technische en beroepsgerichte opleidingen.

In deze paper zullen we ons vooral richten op hoe we opleidingen uit de dubbele en arbeidsmarkt finaliteit van de tweede en derde graad secundair onderwijs (inclusief de zevende jaren gericht op de instroom naar de arbeidsmarkt) kwalitatiever en aantrekkelijker kunnen maken. In een regio zoals Vlaanderen, waar er internationaal vergeleken een zeer grote structurele mismatch¹ is tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, spelen deze richtingen een cruciale rol. Ook in de laatste lijst van meest hardnekkige knelpunten van VDAB, zijn er meer dan de helft technische beroepen. En toch blijkt uit een recent Europees opinieonderzoek dat we in België gemiddeld negatiever aankijken tegen dit praktijkgericht onderwijs dan in andere Europese landen.²

Er is eigenlijk al vijftig jaar sprake van een nood aan herwaardering van technisch en beroepsonderwijs. Het vaak negatieve imago leidt tot een onderwaardering van de talenten en competenties die binnen deze trajecten worden ontwikkeld. Nochtans zijn jonge mensen die deze opleidingen volgen, van onschatbare waarde voor de technologische en industriële sectoren. Helaas krijgen ze momenteel niet altijd de erkenning die ze verdienen. Het verhogen van de waardering voor deze richtingen kan een breder positief effect hebben op de instroom van leerlingen.

Naast het economische argument vervullen de richtingen met een arbeidsmarktfinaliteit ook een belangrijke maatschappelijke rol. Ze bieden jongeren met een meer praktische ingesteldheid de kans om zich te ontwikkelen op een manier die bij hen past. Dit zorgt voor meer inclusie binnen het onderwijs en biedt perspectieven aan jongeren die hun talenten niet beantwoord zien binnen de klassieke doorstroomrichtingen.

Aanpak in andere Europese landen

Ook andere Europese landen kampen met dezelfde uitdagingen rond de herwaardering van technisch en beroepsonderwijs (TVET – Technical and Vocational Education and Training). De problemen lijken op die in Vlaanderen, maar de

aanpak en de resultaten verschillen sterk (figuur 1).

Zo zien we in Duitsland, ondanks een sterk duaal systeem, een dalende interesse voor bepaalde technische beroepen, vaak omdat jongeren hoger onderwijs verkiezen. In Italië en Spanje kleeft er een negatief stigma op het beroepsonderwijs,

dat vaak geassocieerd wordt met laagbetaalde banen en beperkte carrièremogelijkheden. Ook Nederland probeert met initiatieven zoals het Techniekpact meer jongeren warm te maken voor technische studies, maar de tekorten blijven groot.

Duaal leren – de combinatie van leren en werken – wordt vaak als een van de oplossingen naar voren geschoven, maar de invoering en acceptatie ervan verschillen sterk. Zo hebben Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland sterke duale onderwijssystemen waarin jongeren een combinatie van school en werk volgen, terwijl het Verenigd Koninkrijk, ondanks grote inspanningen, het moeilijk heeft om de apprenticeships (leercontracten) populair te maken, mede door een gebrek aan betrokkenheid van werkgevers en jongeren.

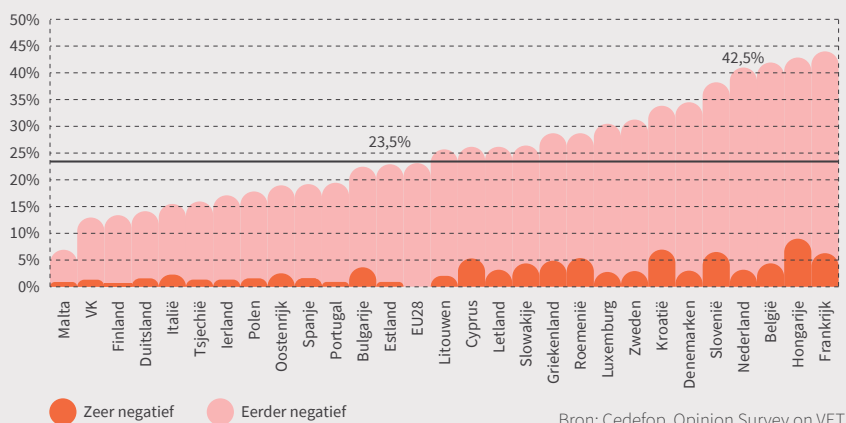
Andere landen zetten in op flexibiliteit en praktijkgericht onderwijs, met wisselend succes. In Polen klagen bedrijven dat de pas afgestudeerden onvoldoende zijn voorbereid. In Tsjechië en Slowakije vormen de verouderde infrastructuur en technologie in de beroepsscholen dan weer een struikelblok. In Finland heeft men ervoor gezorgd dat via persoonlijke leertrajecten leerlingen gemakkelijker kunnen doorstromen naar het hoger onderwijs.

In België blijkt men de kans om na een beroepsopleiding door te stromen naar het hoger onderwijs zeer laag in te schatten. Dit is tekenend voor hoe we in ons land kijken naar de kwaliteit van deze opleidingen (figuur 1, 2). ❌

1. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Job_vacancy_statistics
2. https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/opinion-survey-on-vet?visualisation=MAP&topic=group2&question=Q15T__Q&answer=Q15T_A1&subset=EducationLevel&subset-Val=All&country=AT&countryB=EU28

Figuur 1 In België kijken we gemiddeld negatiever naar praktijkgericht onderwijs dan in andere Europese landen

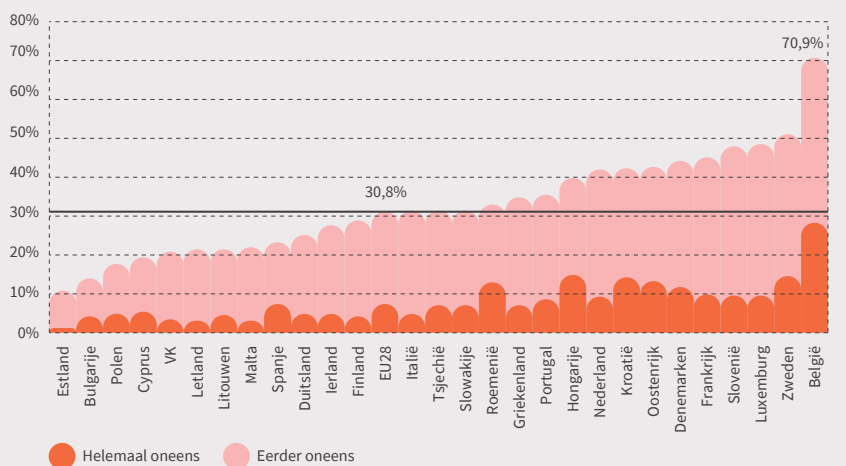
Aandeel respondenten die imago beroepsonderwijs negatief beoordelen, in % aantal respondenten

Bron: Cedefop, Opinion Survey on VET

Figuur 2 In België schat men de kans om na een beroepsopleiding door te stromen naar hoger onderwijs zeer laag in

Aandeel respondenten die het oneens zijn met het feit dat er goede doorstroomrichtingen zijn

Bron: Cedefop, Opinion Survey on VET

Foto van het aanbod in Vlaanderen vandaag

Het technisch en beroepsonderwijs in Vlaanderen moet zich voortdurend aanpassen aan de snel veranderende arbeidsmarkt. Dit hoofdstuk analyseert de huidige situatie, met aandacht voor onderwijskwaliteit, leerlingenpopulatie en het lerarentekort. Ook het financieringssysteem speelt een cruciale rol in toegankelijkheid en kwaliteit. Door deze diverse elementen samen te brengen, willen we een helder en compleet beeld schetsen van de actuele uitdagingen en kansen binnen het technisch en beroepsonderwijs in Vlaanderen.

Uitdagingen aan de start van de schoolloopbaan

Ondanks de hierboven beschreven scope van de tweede en derde graad praktijkgericht onderwijs, willen we hier toch even stilstaan bij de jaren die daaraan voorafgaan. Het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs hebben een grote impact op de studiekeuze en de voorbereiding daarop van leerlingen. Het succes van leren wordt namelijk sterk bepaald door de ontwikkeling van cognitieve vaardigheden en de invloed van de omgeving. Hoe beter die basis, hoe groter de kans op een succesvolle schoolloopbaan.

Het kwaliteitsprobleem in het basisonderwijs

De cognitieve ontwikkeling van kinderen wordt sterk bepaald door de kwaliteit van hun vroege onderwijs. Als de kwaliteit van het basisonderwijs te laag is, zullen leerlingen niet over de nodige vaardigheden beschikken om later succesvol te zijn in meer gespecialiseerde richtingen. Dit kwaliteitsprobleem zien we vandaag in Vlaanderen, waar basisvaardigheden zoals taal en rekenen, maar ook andere cognitieve vaardigheden zoals

probleemoplossend denken, in sommige scholen ondermaats zijn. Dit is een fundamentele uitdaging: willen we in de latere leerjaren kwalitatieve technische en beroepsrichtingen aanbieden, dan moeten we de kwaliteit van het basisonderwijs significant verhogen.

In het basisonderwijs blijkt uit de internationaal vergelijkende onderzoeken PIRLS en TIMSS een neerwaartse trend in leeruitkomsten van de leerlingen in het vierde leerjaar op het vlak van begrijpend lezen, wiskunde en wetenschappen (figuur 3).

Figuur 3 Dalende tendens in competentie voor begrijpend lezen, wiskunde en wetenschappen in het vierde leerjaar (Vlaanderen)

Noot: De cijfers vermeld zijn TIMSS- en PIRLS-punten. De absolute cijfers zijn dus niet echt belangrijk, het is eerder de neerwaartse tendens die hier tekenend is.
Bron: TIMSS en PIRLS

De complexiteit van de B-stroom

Niet alleen in het basisonderwijs kennen we een kwaliteitsdaling, ook in de eerste graad van het secundair onderwijs is de situatie vandaag zeer alarmerend. En dan vooral voor de B-stroom, deze is bedoeld voor leerlingen die niet alle leerstof van de lagere school hebben begrepen en/of verworven. Kwaliteitsproblemen in de B-stroom van de eerste graad secundair onderwijs zijn wijdverspreid en hebben verregaande gevolgen voor leerlingen die vaak doorstromen naar arbeidsmarktgerichte richtingen. Zo haalt één op de vier leerlingen in de B-stroom de minimumdoelen voor basisvaardigheden zoals taal en rekenen niet, wat hun schoolloopbaan bemoeilijkt. De recente Vlaamse toetsen in het tweede jaar van het

secundair onderwijs geven gelijkaardige alarmsignalen over de kloof tussen de A-stroom en de B-stroom aan. In de A-stroom haalt 94% van de leerlingen de eindtermen voor basisgeletterdheid en 67% de algemene eindtermen voor leesbegrip. In de B-stroom halen maar 74% van de leerlingen de eindtermen basisgeletterdheid en maar 55% de algemene eindtermen voor leesbegrip specifiek voor de B-stroom. Die eindtermen basisgeletterdheid³ kunnen gezien worden als overlevingskills, competenties waarover jongeren moeten beschikken om deel te kunnen nemen in de huidige samenleving. Dat is dus ontoereikend bij één op vier van de jongeren in de B-stroom.

Grote kwaliteitsverschillen tussen onderwijsvormen

Het meest recente PISA-onderzoek uit 2023 bevestigt nogmaals dat de kwaliteit van het secundair onderwijs in Vlaanderen blijft dalen. Vijftienjarige leerlingen geboren in 2006 scoren na meer dan tien jaar in het Vlaams onderwijs slechter dan leerlingen in eerdere afnames - en dat voor zowel wiskunde, lezen als wetenschappen. Onze leerlingen gaan ook sneller achteruit dan leerlingen in andere landen. Het aantal toppresterders neemt af en het aantal laagpresterders neemt toe. Minder leerlingen halen het basisoniveau. Het PISA-onderzoek ligt zo in de lijn van ander internationaal onderzoek in de laatste twintig jaar.

Als we kijken naar de verschillen tussen het aso, tso en het bso, dan zien we dat de algemene resultaten voor tso en bso sowieso al duidelijk lager liggen dan voor aso. En dat de daling voor leesvaardigheid en wetenschappelijke geletterdheid nog sterker is in het tso en bso dan in het aso (figuur 4, 5). Heel concreet betekent dit dat de kwaliteit in tso en bso lager ligt dan in het aso, maar ook dat deze nog sneller en sterker daalt dan in het aso.

A-stroom of B-stroom?

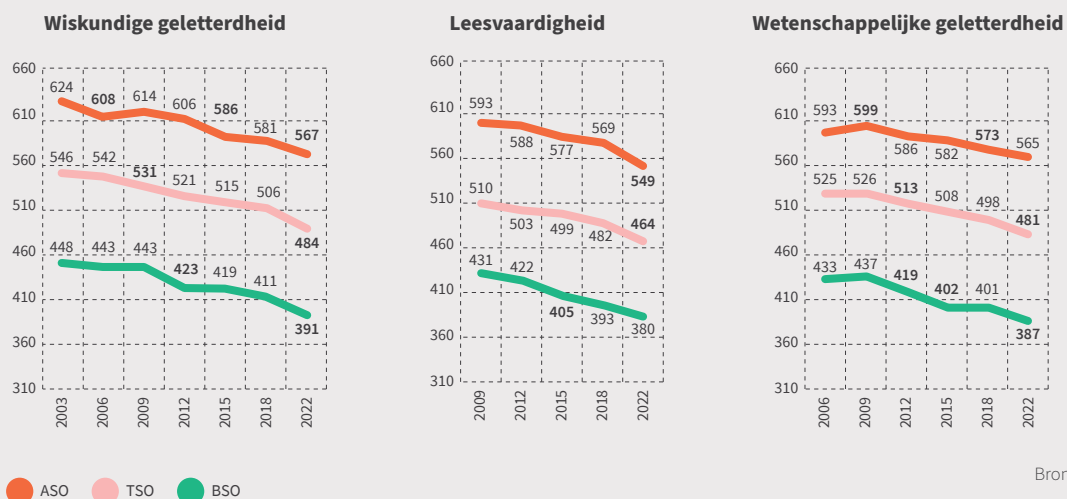
Met getuigschrift basisonderwijs: 1ste leerjaar A of B

De leerling met een getuigschrift basisonderwijs kan starten in het 1ste leerjaar A van het gewoon secundair onderwijs. Dat kan ook in het 1ste leerjaar B, als de toelatingsklassenraad van de secundaire school akkoord is.

Zonder getuigschrift basisonderwijs: 1ste leerjaar B

- De leerling heeft het 6de leerjaar van de lagere school gevolgd, maar is niet geslaagd? Dan start de leerling in het 1ste leerjaar B.
- De leerling heeft het 6de leerjaar van de lagere school niet gevolgd? Dan start de leerling in het 1ste leerjaar B, maar alleen als hij of zij ten laatste op 31 december 12 jaar (of ouder) wordt.

Figuur 4 Kwaliteit in de tweede en de derde graad van het tso en bso ligt lager en daalt sneller dan in aso

Leerlingenpopulatie en achtergrondkenmerken

Stijgend aantal leerlingen in technisch en beroepsonderwijs

In de tweede en de derde graad dubbele en arbeidsmarktfinaliteit zien we de laatste jaren een stijging van het aantal leerlingen ten opzichte van een daling in de doorstroomrichtingen. Sinds 2020-2021 groeide het aantal leerlingen in de meer praktijkgerichte middelbare opleidingen met meer dan 15%: van 159.226 naar 184.215. In het technisch onderwijs is de stijging meer uitgesproken dan in het beroeps (figuur 6,7). Opvallend is dat het aantal meisjes in het tso en het bso sneller toeneemt dan het aantal jongens, al blijven die laatste wel in de meerderheid.⁴

Voor een deel valt deze beweging te verklaren door de modernisering van het secundair onderwijs. Daar werden een aantal technische richtingen in de doorstroomfinaliteit geplaatst, waardoor heel wat aso-leerlingen instromen in deze typische tso-richtingen.

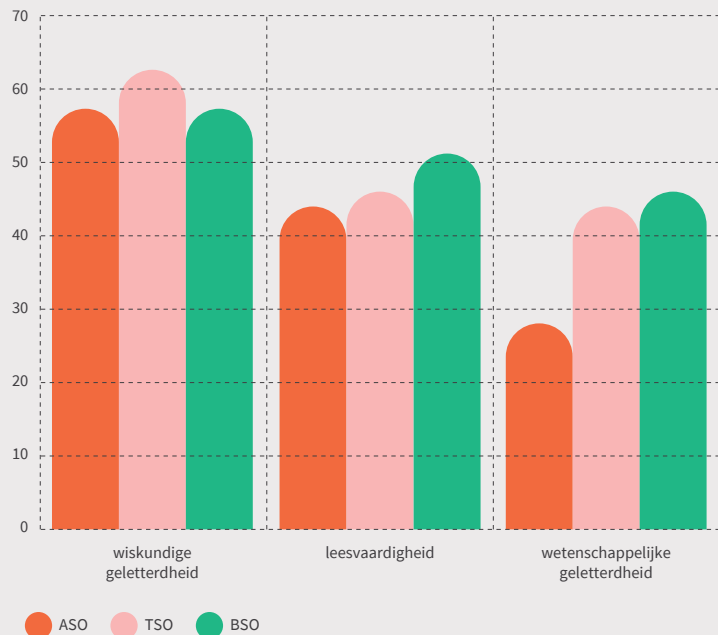

De verklaring voor de stijging in de bso-richtingen is minder positief, want valt grotendeels te verklaren door de stijging in de B-stroom (leerlingen zonder getuigschrift basisonderwijs) in de eerste graad.

Het gaat meer bepaald over de biotechnologische STEM-wetenschappen, Bouwwetenschappen en Technologische wetenschappen, maar ook de Bedrijfswetenschappen en de Maatschappij- en welzijnwetenschappen. Door de modernisering zien leerlingen en ouders nu ook veel duidelijker dat ze na richtingen met dubbele finaliteit ook nog altijd kunnen

Figuur 5 Tso en bso gaan sterker achteruit dan aso

Achteruitgang in PISA-punten 2009-2022

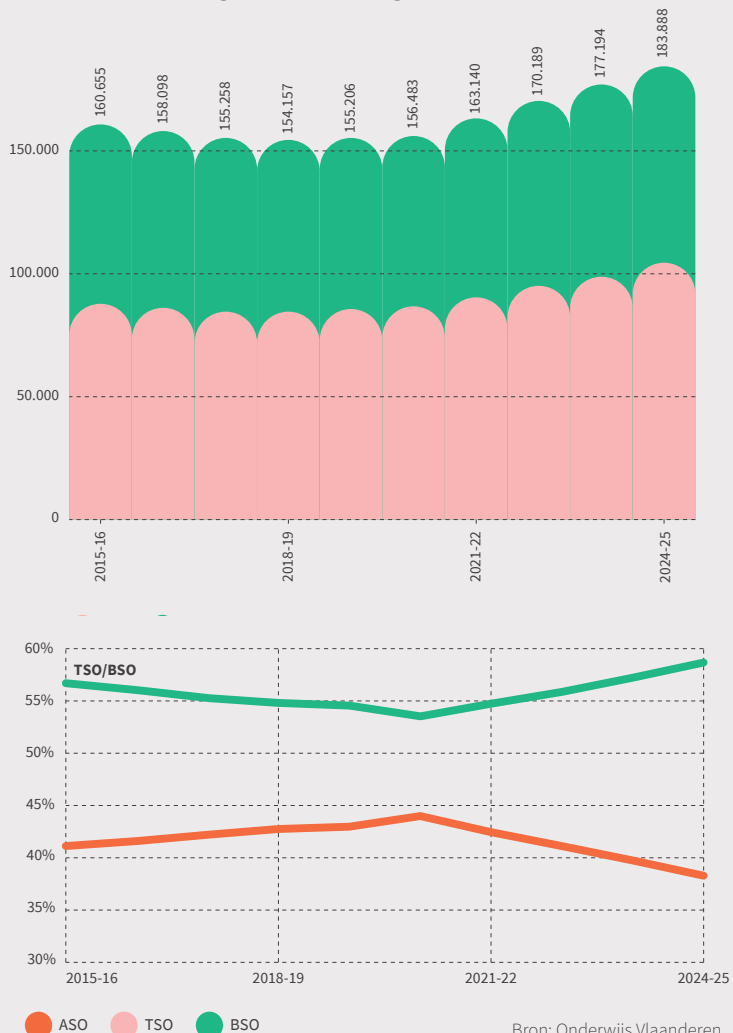

Noot: Voor wetenschappelijke geletterdheid en leesvaardigheden gaan tso en bso dus meer achteruit dan aso. Voor wiskundige geletterdheid is de daling in het tso het grootst.

Bron: PISA

Figuur 6 & 7 Steeds meer leerlingen in het technisch en beroepsonderwijs

Aantal op 1 oktober ingeschreven leerlingen in tso en bso

Bron: Onderwijs Vlaanderen

kiezen voor verder studeren of doorstromen naar de arbeidsmarkt.

De verklaring voor de stijging in de bso-richtingen is minder positief, want dat valt voor een groot stuk te verklaren door de stijging die we ook zien in de B-stroom (leerlingen zonder getuigschrift basisonderwijs) van de eerste graad. Dit is dus wellicht vooral te wijten aan het feit dat het basisonderwijs tekortschiet en is dus toch ook wel een gevolg van de dalende onderwijskwaliteit.

Schoolse vertraging en ongekwalificeerde uitstroom

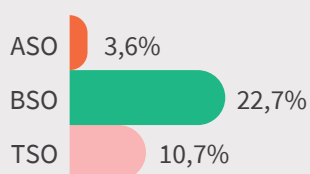
Wanneer we de ongekwalificeerde uitstroom onder de loep nemen zien we ook significante verschillen tussen de onderwijsvormen. Waar het gemiddelde percentage vroegtijdig schoolverlaten in Vlaanderen 14,1% bedroeg in schooljaar 2021-2022, was dat respectievelijk in het aso, tso en bso 3,6%, 10,7% en 22,7% (figuur 8). Dit betekent dat in het secundair beroepsonderwijs in Vlaanderen gemiddeld 1 op 5 jongeren het onderwijs verlaat zonder een startkwalificatie te behalen. Ook het zittenblijven is de laatste jaren in het bso enkel toegenomen, terwijl het in het aso en het tso gedaald is.

Motivatie⁵

Niet alleen in de prestaties, maar ook in de motivatie bij leerlingen zien we duidelijke verschillen tussen de onderwijsvormen. Motivatie speelt een cruciale rol in het verbeteren van de slaagkansen op school. Motivatie zorgt voor een innerlijke drive die je helpt door te zetten, zelfs wanneer het moeilijk wordt, en bevordert daarmee een positieve houding tegenover leren en doorzetten. Door gemotiveerd te blijven, bouw je niet alleen kennis en vaardigheden op, maar ontwikkel je ook zelfdiscipline en veerkracht, eigenschappen die essentieel zijn voor succes op school en later in het leven.

Eerdere PISA-studies (PISA 2012) tonen dat heel wat 15-jarigen niet de nodige doorzetting, motivatie en

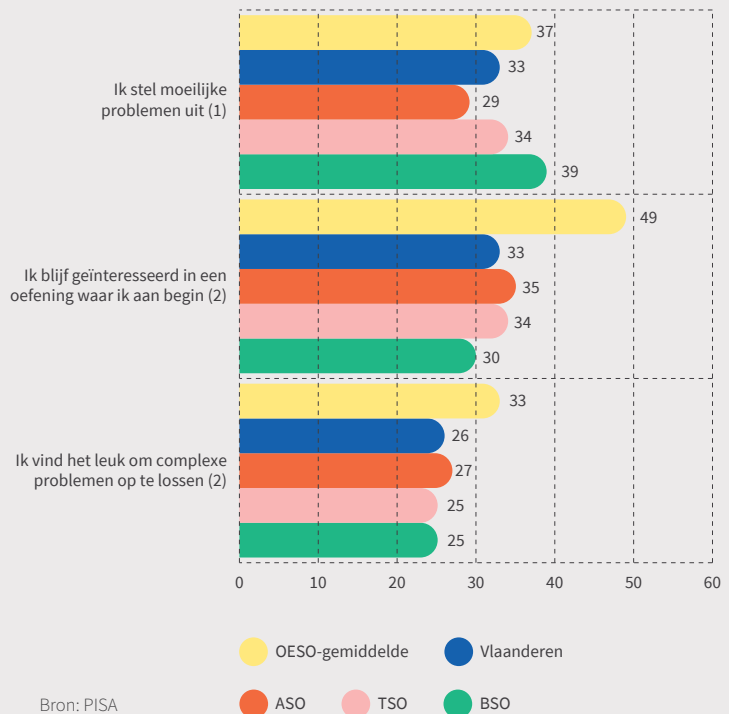
Figuur 8 In het secundair beroepsonderwijs in Vlaanderen verlaat gemiddeld 1 op 5 jongeren het onderwijs zonder een startkwalificatie te behalen

Bron: Onderwijs Vlaanderen

Figuur 9 Vlaamse leerlingen laten zich negatiever uit over hun doorzettingsvermogen dan gemiddeld over de OESO-landen

Percentage leerlingen dat op op onderstaande stellingen antwoordt met (1) weinig zoals ik of helemaal niet zoals ik of (2) grotendeels zoals ik of helemaal zoals ik

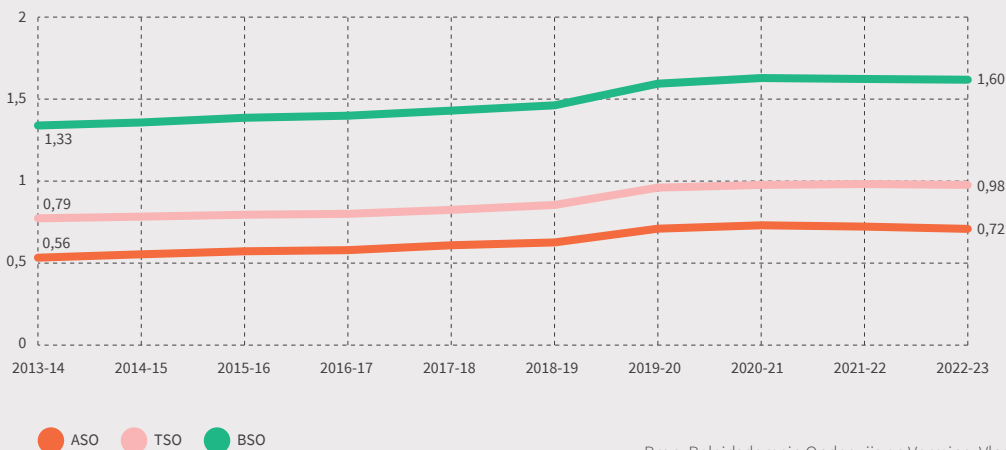
Bron: PISA

gedrevenheid hebben om uit te blinken op en buiten school. Motivatie wordt gemeten via vragen zoals 'stel je moeilijke problemen uit' of 'blijf je geïnteresseerd in een taak waaraan je begonnen bent' of 'vind je het leuk om ingewikkelde problemen op te lossen'. Er zijn duidelijke verschillen tussen de onderwijsvormen. Zo zegt 35% van de Vlaamse aso-leerlingen geïnteresseerd te blijven in taken waaraan ze begonnen, in bso is dat 30%. Daarentegen is het percentage leerlingen dat zegt moeilijke problemen niet uit te stellen in aso (29%) lager dan in tso (34%) of bso (39%). De PISA-index voor doorzettingsvermogen is voor Vlaanderen negatief. Dit betekent dat de Vlaamse leerlingen zich negatiever uitlaten over hun doorzettingsvermogen dan gemiddeld over de OESO-landen.

Ook in tevredenheid en welbevinden van leerlingen zien we gelijkaardige verschillen.

In recent onderzoek onder Vlaamse adolescenten (11-18 jaar) gaf ongeveer negen op de tien (90,6%) aan zich tevreden te voelen met hun leven. Iets meer dan de helft van de adolescenten (53,3%) gaf aan meermaals per week minstens één psychosociale klacht te ervaren. Er is daarbij een duidelijk verschil tussen onderwijsvormen: leerlingen

Figuur 10 OKI-cijfer (onderwijsarmoede-indicator) ligt in het bso beduidend hoger dan in tso en aso

uit het bso en het tso scoorden doorgaans minder goed op het vlak van mentaal welzijn dan leerlingen uit het aso.⁶

Leerlingen in de A-stroom, het aso en het deeltijds bso voelen zich beter op school dan leerlingen in de B-stroom, het kso, tso en bso.

Sociaal-economische achtergrond

Een laatste element waar we even op willen inzoomen is de sociaal-economische achtergrond van de leerlingen in de verschillende onderwijsvormen. Ook daar zien we duidelijke verschillen tussen de onderwijsvormen. Binnen onderwijs wordt dit uitgedrukt via de OKI (de onderwijskansarmoede-indicator is gelijk aan het aantal leerlingenkenmerken⁷ waarvoor de leerling aantikt, dit is een cijfer tussen 0 en 4). Figuur 10 toont de evolutie van het gemiddelde OKI-cijfer in aso, tso en bso. We zien dus dat dit cijfer in het bso beduidend hoger ligt dan in tso en aso.

De leerkrachten

Al jaren weten we dat er een nijpend lerarentekort is in Vlaanderen. Dat is aan verschillende factoren te wijten: de vergrijzing van het lerarenkorps, het stijgende aantal leerlingen omwille van demografische bewegingen, minder instroom door het feit dat het beroep als minder aantrekkelijk wordt gezien, ... Door de vele initiatieven

die de laatste jaren werden genomen om dit tekort te verhelpen zien we terug een toename van de instroom van nieuw onderwijspersoneel. Tot 2027-2028 ligt de jaarlijkse aanwervingsbehoefte echter nog steeds boven de 3.000 VTE's. De grootste piek is na 2023-2024 vermoedelijk achter de rug.

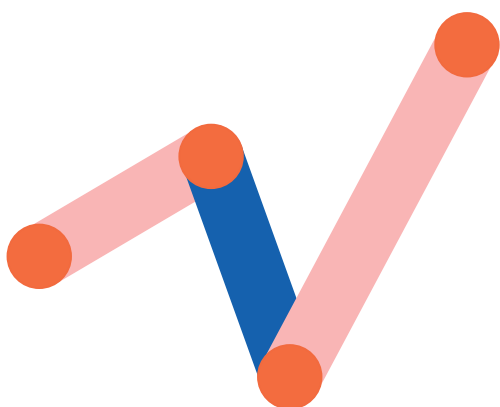
De aanwervingsbehoeften in het secundair onderwijs verschillen wel sterk van vak tot vak. De noden hier worden gemeten via de 'proxy-indicator', namelijk het aantal personeelsleden dat is aangesteld met een ander bekwaamheidsbewijs, wat concreet betekent dat de leraar in kwestie niet de juiste diploma's of opleiding heeft om een bepaald vak te geven.

Wanneer we de cijfers bekijken, zien we dat vakken zoals elektriciteit, mechanica en huishoudkunde zowel in absolute als in relatieve termen een hoog aantal/aandeel VTE's hebben met een ander bekwaamheidsbewijs. Dit suggereert dat het voor deze vakken moeilijk is om geschikte profielen te vinden. Dit moet enigszins genuanceerd worden omdat er bij technische vakken vaker beroep wordt gedaan op leerkrachten uit de praktijk die niet altijd over de juiste pedagogische kwalificaties beschikken.⁸

Nochtans weten we uit onderzoek van Kristof De Witte, onderwijsseconoom aan de KU Leuven, dat het lerarentekort een negatieve impact heeft op de leerprestaties van jongeren. Bij een hoger aantal niet-gevulde vacatures op een school verminderen dus de onderwijsresultaten van leerlingen op die school.

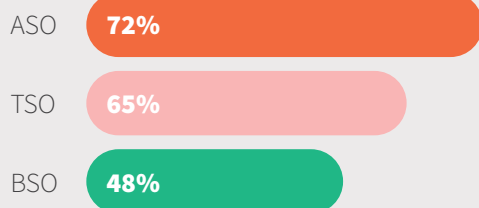
Financiering

Een zoektocht naar de financieringsstromen over de verschillende onderwijsvormen heen heeft aangetoond dat bijvoorbeeld de kostprijs per leerling niet opgesplitst kan worden naar aso, tso, bso. Een groot deel van de

Figuur 11 In het beroepsonderwijs vinden we minder leerkrachten met het juiste pedagogisch diploma

Aandeel leerkrachten met een vereist bekwaamheidsbewijs

Bron: Beleidsdomein Onderwijs en Vorming, Vlaamse Overheid

middelen die de kost bepalen (zoals werkingsmiddelen, investeringen, niet-onderwijzend personeel, ...) kunnen namelijk niet eenduidig verdeeld worden naar een onderwijsvorm.

Het Vlaams secundair onderwijs behoort echter wel tot de duurste onderwijssystemen van de OESO. In Vlaanderen besteden we vandaag 2,6% van het Vlaamse bbp aan het secundair onderwijs. Aanzienlijk meer dan het OESO-gemiddelde van 2,1%. Maar de organisatie van ons onderwijs gebeurt niet efficiënt, waardoor de middelen niet altijd doelmatig worden ingezet en daarenboven geven we verkeerde incentives die schaalverkleining stimuleren in plaats van schaalvergroting. Dat komt door de degressiviteit die in het financieringssysteem vervat zit. Naast een basisbedrag per leerling krijgen scholen een extra bedrag op basis van het totaal aantal leerlingen per graad of onderwijsvorm. Maar hoe meer leerlingen er zijn in een bepaalde studierichting, hoe kleiner dat extra bedrag wordt. Hierdoor loont het voor scholen niet om grotere groepen te vormen, wat leidt tot kleinere klassen en versnippering van het studieaanbod.

Bij de financiering wordt bijkomend rekening gehouden met de graad en het studiegebied waarin elke leerling les volgt; zo genereert een leerling in het beroepssecundair onderwijs meer middelen dan een leerling in het algemeen secundair onderwijs. Binnen het beroepssecundair onderwijs zal een leerling die metaalbewerking studeert een hogere coëfficiënt krijgen dan een leerling die kantoor studeert. Ook voorziet Vlaanderen extra bijkomende middelen voor bijvoorbeeld technische uitrusting of onderhoud van technische lokalen. Daarnaast zien we dat veel scholen, om de financieringskloof te overbruggen, samenwerken met bedrijven in de privésector. We weten dus hoe middelen worden gegenereerd door het financieringssysteem, maar we weten maar in beperkte mate hoe die uiteindelijk door de scholen worden ingezet en of dit al dan niet voldoende is.

Daarnaast heeft het Vlaamse onderwijslandschap te kampen met grote versnippering. Verschillende scholen, soms van hetzelfde net, beconcurreren elkaar met dezelfde studierichtingen op een boogscheut van elkaar. Er wordt weinig of niet netoverschrijdend samengewerkt en er zijn nauwelijks centrale praktijkcentra die door alle scholen worden gebruikt.

Ook de kostprijs om in te schrijven en deel te nemen aan een bepaalde studierichting kan verschillen naargelang de richting. Een studie van SONO⁹ uit 2020 leert ons dat de mediaan van de totale studiekost in de derde graad van het secundair onderwijs 1.502,74 euro bedraagt voor een schooljaar. We zien wel duidelijke verschillen inzake de totale uitgave naar opleidingsvorm. In het bso stellen we de hoogste uitgave vast voor een jaar in de derde graad, namelijk 2.216,36 euro. Verder zien we ook in het aso een hoge mediaanuitgave optreden, namelijk 1.502,74 euro voor een schooljaar. De mediaan van de totale studiekosten voor een schooljaar in tso bedraagt 1.377,08 euro.

Tewerkstellingskansen

Hoewel technische en beroepsopleidingen in Vlaanderen vaak te maken hebben met een imago probleem en soms als 'minderwaardig' worden beschouwd in vergelijking met meer algemeen georiënteerde richtingen, blijkt het tegenovergestelde waar te zijn als het gaat om kansen op de arbeidsmarkt. Veel technische en beroepsopleidingen bieden namelijk een stevige basis voor directe tewerkstelling en zijn vaak beter afgestemd op de actuele noden van de arbeidsmarkt dan algemeen secundair onderwijs.

Wat leert het schoolverlatersrapport van VDAB ons?

Het jaarlijkse schoolverlatersrapport van de VDAB toont duidelijk aan dat leerlingen die een opleiding in technische, zorg- of STEM-gerelateerde beroepen hebben afgerond, doorgaans betere vooruitzichten hebben op werk. In tegenstelling tot populaire overtuigingen bieden bovenstaande richtingen vaak uitstekende perspectieven op een stabiele en goed betaalde baan, vooral omdat ze specifieke vaardigheden aanleren die werkgevers in uiteenlopende sectoren hard nodig hebben.

Het schoolverlatersrapport benadrukt ook het belang van extra kwalificaties en de ontwikkeling van specifieke competenties. Jongeren die verder studeren in hun vakgebied of extra certificaten behalen, zoals technische specialisaties of talen, hebben doorgaans betere vooruitzichten. Ook ervaring via stages of werkpleklertrajecten worden zeer gewaardeerd door werkgevers en kan een groot verschil maken bij het vinden van werk.

We willen hier ook even stilstaan bij de opleidingen die minder goede tewerkstellingskansen hebben, vooral omdat de vraag naar afgestudeerden in deze domeinen beperkt is of de opleidingen niet voldoende aansluiting vinden bij de actuele noden van de arbeidsmarkt. Volgens het schoolverlatersrapport van de VDAB behoren opleidingen zoals bijvoorbeeld handel, toerisme, grafische communicatie en media, ... tot de richtingen die minder dan gemiddeld kans hebben op directe tewerkstelling. ✖

Ontdek het VDAB schoolverlatersrapport

3. Voorbeelden: herkennen van meetkundige figuren zoals driehoeken, vierkanten, cirkels, ordenen van getallen, een korting berekenen, media kunnen gebruiken.
4. <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/vlaanderen/technisch-en-beroepssecundair-onderwijs-populairder-dan-ooit/10582556.html#:~:text=Sinds%202020%2D2021%20groeide%20het,uitgesproken%20dan%20in%20het%20beroeps.>
5. <https://www.pisa.ugent.be/uploads/files/PISA-in-Focus-5.pdf>
6. Schrijvers, K., Dierckens, M., & Deforche, B. (2023). Studie Jongeren en Gezondheid, Deel 3: mentaal, sociaal en fysiek welzijn [Factsheet]. Gent: Onderzoeksgroep Gezondheidsbevordering, Departement Volksgezondheid en Eerstelijnszorg, Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen, Universiteit Gent.
7. Thuisstaal niet-Nederlands - laag opleidingsniveau van de moeder - ontvangen van een schooltoelage. - wonend in een buurt met hoge mate van schoolse vertraging.
8. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/59811>
9. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/12502.pdf>

Figuur 12 Hoeveel jongeren zijn na een jaar nog op zoek naar werk?

Hoe hoger geschoold, hoe minder werkzoekend

Gemiddeld referentiepunt

Een zevende jaar of specialisatiejaar is een must

Duaal leren op school en op de werkvloer is een goede voorbereiding op de arbeidsmarkt

Kies voor een STEM- of zorgopleiding

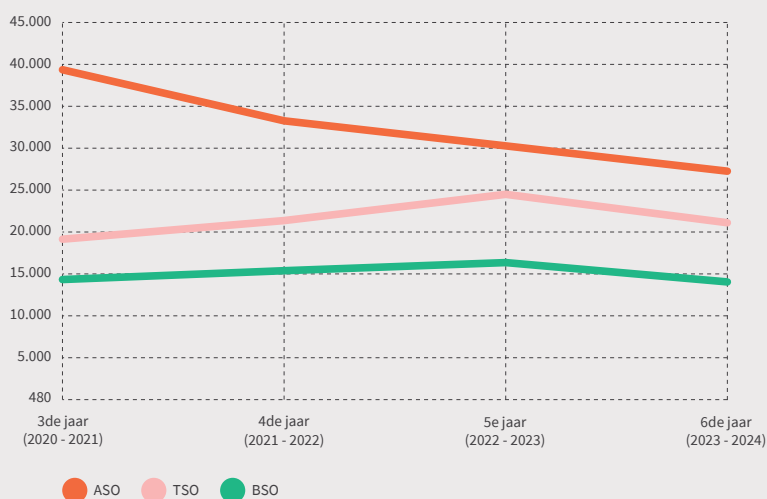
Voorstellen voor een ambitieus en toekomstgericht technisch en beroepsonderwijs

Het arbeidsmarktgericht onderwijs in Vlaanderen staat voor grote uitdagingen en wordt nog steeds beïnvloed door het 'watervalprincipe', waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen 'hogere' en 'lagere' richtingen. De interesses van leerlingen zijn vaak ondergeschikt aan hun prestaties in wiskunde en Nederlands, wat hun studiekeuze bepaalt. Ondanks inspanningen om de troeven van arbeidsmarktgerichte studierichtingen te benadrukken, worden deze richtingen nog te vaak als 'tweede keuze' beschouwd (figuur 13).

Maar nog opvallender: wie niet start in die 'geprezen' doorstroomrichtingen, vertoont volgens onderzoek een lagere betrokkenheid bij de school en een hoger gevoel dat het onderwijs niets voor hen is. En dat gevoel ontstaat dus al in het basisonderwijs.¹⁰

Het arbeidsmarktgericht onderwijs verdient beter. Er is dringend nood aan een moderne en toekomstgerichte visie op technisch en vooral beroepsonderwijs. Een visie die de klassieke onderwijspiramide, waarin de verticale hiërarchie centraal staat, vervangt door een horizontaal model met gelijkwaardige trajecten. Een visie die uitgaat van de sterktes en eigenheid van richtingen in dubbele en arbeidsmarktfinaliteit, zonder deze te reduceren tot verzwakte doorstroomrichtingen. We juichen het daarom toe dat de Vlaamse regering resoluut inzet op het versterken van het beroeps- en technisch secundair onderwijs. Met deze paper willen we enkele concrete aanbevelingen formuleren om dit beleid te ondersteunen en vorm te geven.

Figuur 13 De waterval van aso naar tso en bso is nog steeds een fenomeen in Vlaanderen

Bron: Beleidsdomein Onderwijs en Vorming, Vlaamse Overheid

De basis moet aangepakt worden

De kwaliteit van het onderwijs vormt de ruggengraat van een goed functionerende samenleving. Hoewel scholen in Vlaanderen lange tijd een sterke reputatie hebben gehad, staan ze voor grote uitdagingen.

In dit hoofdstuk verkennen we concrete strategieën om de onderwijskwaliteit te versterken vanaf de basis, zowel in het basisonderwijs als in de eerste graad van het

secundair onderwijs, met bijzondere aandacht voor de B-stroom en met als voornaamste doel, een sterke instroom en doorstroom over alle niveaus. Door de kwaliteit van het basisonderwijs en de eerste jaren van het secundair onderwijs te verbeteren, creëren we niet alleen betere kansen voor individuele leerlingen, maar leggen we ook een fundament voor de laatste twee graden van het secundair onderwijs als geheel. De problemen die we in het technisch en beroepsonderwijs ervaren, beginnen vaak al veel vroeger in de onderwijs carrière van kinderen.

Voer een gedragen, kennisrijk curriculum in vanaf het kleuteronderwijs

De fundamenten voor kwalitatief onderwijs worden gelegd in de eerste levensjaren. Een kennisrijk curriculum, dat al start in het kleuteronderwijs, kan kinderen voorbereiden op de uitdagingen van het lager onderwijs en daarbuiten. Dit type curriculum biedt meer dan alleen spelenderwijs leren; het legt de nadruk op taalontwikkeling, wereldoriëntatie en basale wetenschappelijke concepten. Door vroeg te investeren in cognitieve vaardigheden en algemene kennis, creëren we een stevige basis voor verdere leerprocessen.

Internationale studies tonen aan dat landen met een expliciet kennisgericht curriculum betere leerresultaten behalen. Zo'n aanpak biedt houvast voor leerkrachten en verhoogt de gelijkheid, omdat het de nadruk legt op expliciete instructie en het overbruggen van kennisachterstanden. In Vlaanderen is men momenteel volop bezig met het herzien van de minimumdoelen in het kleuter- en lager onderwijs, dit momentum moet echt aangegrepen worden om ook via een evidence-informed aanpak te kijken naar wat echt werkt en wat echt ten goede komt aan de onderwijskwaliteit.

Ten slotte willen we hier nogmaals pleiten voor een verlaging van de leerplicht van 5 naar 3 jaar. Een vroege deelname aan het onderwijs door alle kinderen, ook de meest kwetsbare, zorgt ervoor dat (taal) achterstand maximaal wordt beperkt.

Het belang van lezen en Nederlands

De beheersing van het Nederlands is cruciaal voor succes op school en in de samenleving. Het is de taal waarin kinderen leren denken, redeneren en communiceren. Toch kampt een groeiende groep leerlingen met taalachterstanden, wat hun onderwijsprestaties beperkt.

Om deze trend te keren, moet taalonderwijs prominenter worden binnen alle vakken.

Een taalsensitieve aanpak – waarin taalontwikkeling niet alleen de verantwoordelijkheid is van de taalleerkracht maar van het volledige schoolteam – kan bijdragen aan betere resultaten. Daarom moeten scholen nog meer inzetten op leesbevordering, systematische woordenschatuitbreiding en intensieve begeleiding voor leerlingen met taalachterstanden. Het is van cruciaal belang dat er heel erg wordt ingezet op het technisch kunnen lezen in de eerste jaren van het lager onderwijs. Dit geldt des te meer in scholen met een diverse leerlingenpopulatie. Want om te leren, moet je goed kunnen lezen. Leerkrachten moeten hier stevig in ondersteund en geprofessionaliseerd worden. Een effectieve didactiek en evidence-informed aanpak zijn van cruciaal belang.

Vlaanderen is de afgelopen jaren enorm achteruit gegaan op het vlak van begrijpend lezen. We moeten over het muurtje durven kijken, naar landen waar men gelijkaardige tendensen heeft kunnen keren. Zo boekte Groot-Brittannië enorme vooruitgang door de invoering van de 'phonics-methode' methode

om te leren lezen. Lezen is een fundamentele bouwsteen voor een succesvolle onderwijs carrière. Het kunnen omzetten van letters op papier naar woorden is een belangrijke stap om vlot te leren lezen. Dit helpt kinderen niet alleen sneller en beter te begrijpen wat ze lezen, maar moedigt hen ook aan om lezen leuk te vinden en er een gewoonte van te maken.

Geef echte STEM-leerkrachten een plaats in het lager onderwijs

De noodzaak om kinderen warm te maken voor wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM) begint in het lager onderwijs. Toch voelen veel leerkrachten zich onvoldoende voorbereid om STEM-onderwijs aan te bieden. De meest recente TIMSS-resultaten tonen ook aan dat hier nog veel werk aan de winkel is. Leerkrachten geven aan dat ze nood hebben aan bijkomende opleiding voor wiskunde en vooral wetenschappen. Tegelijk worden er nauwelijks bijscholingen gevolgd rond deze thema's. Hier ligt een belangrijke opportuniteit: scholen moeten de mogelijkheid krijgen om leerkrachten te professionaliseren in STEM en zelfs om specifieke STEM-leerkrachten in te zetten in het lager onderwijs. Op die manier kunnen leerkrachten leerlingen al vroeg enthousiasmeren voor deze vakgebieden en vooral hen ook voldoende inhoudelijk voorbereiden op latere STEM-richtingen. Daarenboven zijn STEM-competenties, zoals probleemoplossend denken belangrijk voor alle leerlingen. Daar schieten we op vandaag echt tekort in Vlaanderen.

Specialisatie binnen het team kan bovendien de kwaliteit van STEM-onderwijs aanzienlijk verhogen. Daarnaast kunnen partnerships met bedrijven en wetenschappelijke instellingen bijdragen aan inspirerend STEM-onderwijs, bijvoorbeeld door praktijkgerichte projecten te organiseren, zelfs in het basisonderwijs. De invoering van de master basisonderwijs, kan aangegrepen worden om ook

STEM-masters aan te trekken in het basisonderwijs, op voorwaarde dat ze ook als master vergoed kunnen worden in het basisonderwijs. Het is belangrijk dat er voldoende academische focus wordt gestimuleerd op school. Dit houdt onder meer in dat zowel leerkrachten als leerlingen worden gestimuleerd om analytisch te denken, probleemoplossend te werken en evidence-based methodes te gebruiken. Een sterkere academische focus hangt samen met hogere prestaties. Hierop scoren we in Vlaanderen vrij laag (TIMSS¹¹).

“

De invoering van de master basisonderwijs, kan aangegrepen worden om ook STEM-masters aan te trekken in het basisonderwijs, op voorwaarde dat ze ook als master vergoed kunnen worden.

Secundair onderwijs: focus op de B-stroom

De afgelopen vijf jaar is het aantal leerlingen in de B-stroom met bijna 20% toegenomen, wat wijst op een groeiende groep jongeren die zonder getuigschrift basisonderwijs instroomt in het secundair onderwijs. Deze trend wordt deels veroorzaakt door dalende leerresultaten in het lager onderwijs en de toenemende complexiteit van maatschappelijke uitdagingen. Daarenboven is 'het niet behalen van een getuigschrift basisonderwijs' een zeer negatieve manier om het secundair onderwijs aan te vatten, wat een nefast effect heeft op het imago van het beroepsonderwijs, dat voorbouwt op deze B-stroom.

Herzie het overgaan op leeftijd

Het systeem in Vlaanderen waarbij 12-jarige leerlingen automatisch mogen overgaan van het lager naar het secundair onderwijs heeft verregaande negatieve gevolgen. Door de dalende kwaliteit in het basisonderwijs wordt de groep die overgaat naar het secundair zonder getuigschrift basisonderwijs, steeds groter, wat de druk op de secundaire scholen vergroot. Vooral in de B-stroom zorgt deze instroom voor veel uitdagingen, omdat leerkrachten een zeer diverse groep leerlingen krijgen met uiteenlopende problemen. Veel leerlingen kampen met leerachterstanden om verschillende redenen, vaak gecombineerd met moeilijke thuissituaties of leerproblemen. Het grote risico voor dit automatisch systeem is dat er te lage verwachtingen worden gesteld ten opzichte van deze leerlingen. Omdat ze toch automatisch overgaan op basis van hun leeftijd, leren ze geen sterke leerattitude ontwikkelen, wat hun verdere schoolloopbaan kan bemoeilijken.

We moeten ons ook afvragen of alle leerlingen die in de B-stroom terechtkomen, daar wel op hun plaats zitten en of velen niet toch gebaat zouden zijn met een jaartje langer in het basisonderwijs. Ten slotte kampen we met een capaciteitsprobleem voor deze steeds groter wordende B-stroom. Scholen die geen arbeidsmarktgericht onderwijs aanbieden in de tweede en derde graad, zijn niet geneigd om een klas 1B bij te creëren wanneer daar vraag naar is. Bijgevolg komt de druk altijd bij dezelfde, al overbevroagde scholen te liggen. Dit systeem van overgaan op leeftijd is dus dringend aan herziening toe.

Stuur grondig bij in de eerste graad

De diversiteit in de B-stroom zorgt voor bijna onwerkbare klassituaties. Bijna ongeletterde jongeren die nog volop geredieerd moeten worden, zitten er samen met jongeren die al klaargestoomd kunnen worden tot onze toekomstige vakmensen. Tegelijkertijd zitten er in de A-stroom technisch en praktisch aangelegde jongeren, die nauwelijks het hoofd boven water kunnen houden, maar toch niet naar een meer praktisch gerichte opleiding mogen gaan, omdat ze hun getuigschrift basisonderwijs behaald hebben.

Daarom pleiten we voor een systeem waarbij jongeren die op 13 jaar nog geen getuigschrift basisonderwijs gehaald hebben, eerst naar een remediëingsklas gaan in het secundair onderwijs. Daar krijgen ze de kans om hun basisvaardigheden bij te werken om daarna beter voorbereid door te stromen naar bso, tso, aso of buso. Daarnaast is er nood aan een meer praktische en oriënterende eerste graad in het tso en bso voor jongeren die wel een getuigschrift basisonderwijs hebben gehaald. Dit zou de instroom in het arbeidsmarktgericht onderwijs verbeteren en helpen om de spiraal van de lage verwachtingen te doorbreken. Ook de benaming A- en B-stroom is heel negatief en nefast voor het imago. Meer neutrale termen zoals bijvoorbeeld een Praktische, Remediërende en Theoretische stroom zouden bijvoorbeeld minder stigmatiserend klinken en de lading beter dekken.

Een bezoek aan het Talentcenter in functie van studiekeuze

De eerste graad van het secundair onderwijs is een cruciale schakel in de studieloopbaan van jongeren. In deze fase worden vaak de eerste grote keuzes gemaakt die hun verdere studierichting bepalen. Leerprestaties en motivatie op jonge leeftijd kunnen worden versterkt door de juiste begeleiding en uitdaging. Als leerlingen in het basisonderwijs en de eerste graad onvoldoende geïnformeerd zijn over de mogelijkheden en het potentieel van technische en beroepsopleidingen, kunnen zij verkeerde keuzes maken. Door leerlingen in deze fase actief te begeleiden en hun talenten te stimuleren, kunnen we hen beter ondersteunen bij het maken van weloverwogen beslissingen. Ook daar speelt de beeldvorming al een rol. Negatieve vooroordelen over technisch en beroepsonderwijs ontstaan vaak al in de lagere school of de eerste graad van het secundair onderwijs, waar deze richtingen soms worden gezien als 'minderwaardig'. Dit kan leiden tot een verlaagde motivatie of een beperking in de ambities van leerlingen. Door in deze vroege jaren actief te werken aan het doorbreken van deze vooroordelen, kunnen we kinderen aanmoedigen om breder te denken over hun capaciteiten en toekomstmogelijkheden.

Het Talentcenter van Voka biedt hier een zeer waardevol handvat. Via wetenschappelijk onderbouwde testen, kunnen leerlingen een gepersonaliseerd talentenrapport verkrijgen. Dit rapport zal hen wegwijs maken in studierichtingen die aansluiten bij hun interesses en talenten. Een dergelijk rapport mag uiteraard nooit bindend zijn, maar het helpt jongeren en hun ouders om een meer geïnformeerde en overwogen studiekeuze te maken. Dit talentenrapport kan ook een instrument zijn om binnen het onderwijsloopbaanbeleid dat door onderwijsverstrekkers wordt geboden, te gebruiken. Op dit moment zitten de Talentcenters nog in de groeifase. Er zijn er intussen zeven in Vlaanderen, waar zo'n 10.000 leerlingen zullen langskomen tegen het einde van 2025.

Meer neutrale termen zoals bijvoorbeeld een Praktische, Remediërende en Theoretische stroom zouden minder stigmatiserend klinken en de lading beter dekken.

Het moet de ambitie zijn dat elke leerling tussen twaalf en veertien jaar minstens één keer kan langskomen in een Talentcenter. Idealiter komt er ook op de overgang van de tweede naar de derde graad een gelijkaardig wetenschappelijk onderbouwd oriënteringsinstrument.

Kwaliteit verhogen in tweede en derde graad tso en bso

Stuur de toegangsvoorwaarden grondig bij en maak stapelen mogelijk

Valoriseer de toegang tot technisch en beroepsonderwijs

Een wezenlijke oorzaak van het beperkte aanzien van het technisch en beroepsonderwijs is de huidige regelgeving, die deze perceptie onbedoeld bevestigt. Het is op dit moment nog steeds mogelijk om zonder enige voorkennis en op bijna elk willekeurig moment in het schooljaar in te stromen in tso of bso, zonder verdere restricties. Deze regelgeving suggereert impliciet dat in deze onderwijsvormen nauwelijks eisen worden gesteld aan de leerlingen en dat de verwachtingen er laag zijn. Dit

vormt niet alleen een belemmering voor het imago, maar bemoeilijkt ook het lesgeven aanzienlijk. Een degelijk en samenhangend curriculum veronderstelt immers een logische opbouw, waarbij voortgebouwd wordt op eerder verworven kennis. Wanneer gedurende het hele schooljaar leerlingen zonder basiskennis instromen, wordt dit proces bijna onmogelijk gemaakt. Geen enkele imagocampagne kan opboksen tegen deze structurele tekortkomingen in de onderwijsstructuren.

Bovendien stimuleert dit systeem de tendens om steeds 'hoger te mikken', aangezien er op elk moment toch kan worden bijgestuurd. Om die reden willen we het belang van een doordachte studieoriëntering opnieuw benadrukken. Het uitreiken van B-attesten moet strikt beperkt worden, en instromen in tso of bso na het eerste leerjaar van de tweede graad zou enkel toegelaten mogen worden als de vereiste voorkennis kan worden aangetoond, bijvoorbeeld via een zomercursus of een toelatingsproef.

Stapelen om keuze niet te bepalend te maken

Tegelijkertijd achten wij het van groot belang dat een vroege studiekeuze niet onomkeerbaar bepalend is voor de verdere onderwijsloopbaan van een leerling. Daarom bepleiten wij de invoering van een systeem van 'stapelen', naar het voorbeeld van Nederland. Dit systeem biedt leerlingen de mogelijkheid om meerdere diploma's te behalen in het secundair onderwijs, waardoor ze stapsgewijs kunnen doorgroeien naar een hoger onderwijsniveau. Dit systeem is bedoeld om leerlingen niet te beperken door hun vroege studiekeuze, maar hen juist de kans te geven om op een later moment hun ambities bij te stellen of hun onderwijsloopbaan verder uit te bouwen. Een leerling kan bijvoorbeeld na het behalen van een diploma op vmbo-niveau (vergelijkbaar met de B-stroom in Vlaanderen) doorstromen naar een mbo-opleiding (middelbaar beroepsonderwijs) of naar een hoger niveau in het voortgezet onderwijs, zoals havo (vergelijkbaar met aso). Vervolgens kunnen zij zelfs toegang krijgen tot het hoger onderwijs.

Deze aanpak biedt een flexibel traject dat rekening houdt met de verschillende ontwikkelingstempo's en interesses van leerlingen. Het systeem van stapelen verlaagt drempels en geeft leerlingen meer mogelijkheden om hun talenten te ontplooien zonder dat vroege keuzes hen blijvend beperken. Hierdoor blijven deuren naar verdere studie en professionele groei langer openstaan, wat bijdraagt aan een inclusiever en rechtvaardiger onderwijssysteem. Dit model toont aan dat het combineren van praktijkgericht en meer theoretisch onderwijs niet alleen haalbaar, maar ook waardevol is voor het creëren van brede perspectieven voor jongeren.

Versterk het curriculum in arbeidsmarktgericht onderwijs

Schaf het project algemene vakken af of stuur grondig bij

Het vak 'Project Algemene Vakken' (PAV)¹² is een cruciaal onderdeel van het arbeidsmarktgericht secundair

onderwijs. Het omvat vakken als geschiedenis, Nederlands en aardrijkskunde en wordt geïntegreerd en projectmatig gegeven. Maar het peilingsonderzoek¹³ toont aan dat het vak beter kan worden afgestemd op de noden van de leerlingen. De resultaten wijzen op gebrekkige prestaties bij het toepassen van basisvaardigheden, zoals logisch redeneren, informatie verwerken en probleemoplossend denken. Dit wijst op een noodzaak tot een meer praktijkgerichte en levensechte aanpak van de leerstof.

We stellen ook vast dat leerkrachten die PAV geven vaker een talige of menswetenschappelijke opleiding dan een exact wetenschappelijke opleiding hebben. Dat maakt het voor hen niet altijd eenvoudig om de eindtermen over functionele rekenvaardigheid te realiseren of de didactiek in te zetten die daarmee samenhangt.

We willen ervoor pleiten om het vak grondig onder de loep te nemen, te evalueren en indien nodig af te schaffen en terug te vervangen door de onderliggende vakken.

Stapelen biedt leerlingen de mogelijkheid om meerdere diploma's te behalen in het secundair onderwijs, waardoor ze stapsgewijs kunnen doorgroeien naar een hoger onderwijsniveau.

Maak doordacht en modulair curriculum en flexibele leerwegen

Het arbeidsmarktgericht onderwijs wordt gekenmerkt door lage verwachtingen, omwille van de hierboven beschreven systemen. Dat is problematisch, want succeservaringen vormen een belangrijke factor voor schoolse motivatie, zeker voor leerlingen die minder positieve ervaringen hadden met het onderwijs. Modulair beroepsonderwijs biedt hiervoor een oplossing. In dit systeem worden opleidingen opgesplitst in duidelijke, opbouwende modules, waarbij beheersingsleren centraal staat.

Modules maken het mogelijk om opleidingen aan te passen aan de persoonlijke noden, interesses en ambities van de leerling. Dit biedt een grotere mate van autonomie en stelt studenten in staat hun opleiding af te stemmen op hun toekomstplannen, zonder gebonden te zijn aan een rigide curriculum. De focus op kortlopende modules zorgt voor meetbare successen op korte termijn. Dit motiveert jongeren en verkleint het risico op uitval, omdat de eindstreep dichterbij lijkt. Bovendien kunnen studenten na afronding van een module een erkend (deel)certificaat behalen, zelfs als ze niet de volledige opleiding voltooien.

Hoewel modulair beroepsonderwijs veel voordelen biedt, zijn er ook aandachtspunten. Het systeem vereist een duidelijke coördinatie om te voorkomen dat jongeren verdwalen in een te brede keuze aan modules. Daarnaast moeten certificaten en modules op elkaar worden afgestemd om een logisch en volledig leertraject te waarborgen.

Met de juiste implementatie en ondersteuning kan modulair beroepsonderwijs een krachtig middel zijn om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren en een cultuur van levenslang leren te bevorderen. We pleiten daarom ook voor meer flexibele trajecten waarbij jongeren vanaf 16 jaar voltijds kunnen werken om deze kwalificaties te behalen.

Verbeter het cursusmateriaal voor praktijkvakken

Er zijn veel minder goede leermaterialen voor technisch en beroepsonderwijs, omdat deze richtingen vaak te specifiek en te klein zijn en daardoor commercieel minder interessant voor de grote uitgeverijen. Hierdoor moeten praktijkleraren vaak zelf nog cursussen in elkaar steken, wat een enorme werkdruk genereert, zeker wanneer het dan ook nog eens om zij-instromers gaat met weinig ervaring in het lesgeven. Dit kan ook een negatief effect hebben op de kwaliteit van het cursusmateriaal. Een (door het bedrijfsleven ondersteund) consortium dat kwaliteitsvolle leermaterialen ontwikkelt, kan een oplossing zijn. Het ontwikkelde materiaal kan zowel

via handboeken als digitaal (gratis) ter beschikking gesteld worden voor scholen én voor bedrijfsacademies.

Moderniseer en actualiseer het systeem van beroepskwalificaties

Ten slotte willen we kort de kwestie van de beroepskwalificaties aankaarten. Dit instrument werd ontwikkeld om duidelijk te maken welke kennis en vaardigheden nodig zijn voor een bepaald beroep en om deze te vertalen naar de leerplannen in scholen. Hierbij wordt uitgegaan van een directe aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De beroepskwalificaties zijn een zeer waardevol instrument, maar er is zeker marge voor verbetering en vereenvoudiging. Vorig jaar namen AHOVOKS en de SERV al enkele initiatieven, maar het feit dat we nu een minister van Onderwijs én Werk hebben, kan voor een extra versnelling zorgen.

Het is cruciaal om het evenwicht te bewaken tussen uniformiteit, consistentie en de eigenheid van de sectoren. In essentie moeten we vooral inspelen op een aantal belangrijke uitdagingen: het reduceren van het aantal beroepskwalificaties, meer flexibiliteit bieden aan de gebruikers ervan en het eenvoudiger en transparanter maken van de competenties. Daarnaast moeten we ons ook de vraag durven stellen wat de verhouding moet zijn tussen algemene competenties – die nodig zijn om flexibel te in te spelen op snel veranderende werkplekken en levenslang leren – en technische en beroepscompetenties, die deels op school en deels op de werkvloer verworven kunnen worden. Ook de rol van soft skills verdient aandacht: welke plaats moeten zij innemen in het curriculum en wie moet instaan voor het aanleren ervan?

(Her)bevestig het belang van de zevende jaren

Voor de modernisering van het secundair onderwijs, moesten leerlingen in bepaalde richtingen (vooral in het beroepssecundair onderwijs) een zevende jaar volgen

om een volwaardig diploma secundair onderwijs te behalen. Door de modernisering krijgen leerlingen nu dit diploma al na zes jaar, waardoor het zevende jaar niet langer noodzakelijk is om hun onderwijskwalificatie te vervolledigen. Tegelijk zien we in het schoolverlatersrapport van VDAB dat leerlingen die een zevende jaar volgen, doorgaans aanzienlijk betere tewerkstellingskansen hebben dan degenen die na zes jaar het onderwijs verlaten. Typisch voor dit zevende jaar is dat leerlingen er heel wat extra praktijkervaring opdoen. Als dit jaar verdwijnt, zullen deze leerlingen minder goed voorbereid zijn op de arbeidsmarkt.

We willen hier pleiten voor een plan van aanpak om zowel scholen als leerlingen te blijven motiveren om te kiezen voor een zevende jaar zodat de kloof tussen onderwijs en arbeidsmarkt ook hier voldoende wordt gedicht. Tegelijk vragen we dat de overheid meer inzet op naschoolse opleidingsprogramma's en kortere praktijkgerichte opleidingen in het kader van het breed talentenoffensief.

De kracht van de leerkracht: sleutelfiguur voor toekomstig succes

Het belang van de leerkracht als spilfiguur in ons onderwijssysteem kan niet genoeg benadrukt worden. Zeker in een snel veranderende samenleving, waar onderwijs en arbeidsmarkt steeds meer verweven raken, is het cruciaal om leerkrachten goed te ondersteunen, te professionaliseren en hun rol aantrekkelijker te maken.

Praktijkleerkrachten: een brug tussen onderwijs en bedrijfsleven

Praktijkleerkrachten spelen een cruciale rol in de voorbereiding van leerlingen op de arbeidsmarkt. Idealiter combineren ze een job in het bedrijfsleven met lesgeven, zodat ze de nieuwste trends meteen kunnen overbrengen. Dit verkleint de kloof tussen theorie en praktijk.

“

In de richtingen waar leerlingen de grootste noden hebben, is de aanwezigheid van uitstekende leerkrachten nog noodzakelijker.

Een recente studie bevestigt dat duale leraren het arbeidsmarktgericht onderwijs versterken. Ze verbinden scholen met bedrijven en verhogen zowel de praktijkgerichtheid van opleidingen als het zelfvertrouwen van leerkrachten.

Om dit haalbaar te maken, is samenwerking nodig: bedrijven kunnen flexibele werkroosters aanbieden, terwijl scholen een vlotte integratie moeten faciliteren. Dit creëert een win-win voor leerlingen, scholen en bedrijven. Een brede campagne en matchmaking is nodig om deze weinig gebruikte mogelijkheid beter te promoten.

Zet in op professionalisering en levenslang leren

De professionalisering van leerkrachten moet prioriteit worden, maar krijgt vandaag te weinig ruimte. De focus moet liggen op effectieve didactiek, klasmanagement en vakinhoudelijke bijscholing, zoals wetenschappen in het basisonderwijs. De inspectie helpt scholen om noden te identificeren.

Een hervorming van het lerarenstatuut kan hierbij kansen bieden, zoals een schoolopdracht van 38 uur, met meer ruimte voor overleg, begeleiding en professionalisering. Dit geldt ook voor praktijkleerkrachten, die een zwaarder lespakket hebben en nood hebben aan permanente vorming via bedrijfsstages en workshops. Het is jammer dat dit niet werd opgenomen in het regeerakkoord of opgepikt uit het rapport van de Commissie der Wijzen.

De beste leerkrachten voor de leerlingen die daar het meeste baat bij hebben

In de richtingen waar leerlingen de grootste noden hebben, is de aanwezigheid van uitstekende leerkrachten nog noodzakelijker. Dit vraagt om een gericht beleid om de beste leerkrachten aan te trekken voor de richtingen met de grootste uitdagingen, zoals sommige technische of beroepsopleidingen. Financiële incentives kunnen

hierbij een oplossing bieden, bijvoorbeeld in de vorm van loonsverhogingen, bonussen of voordelen voor leerkrachten die bewust kiezen om in uitdagende contexten te werken.

Maar ook niet-financiële maatregelen, zoals kleinere klassen, intensievere ondersteuning en meer doorgroei mogelijkheden, kunnen de aantrekkelijkheid van deze functies verhogen. Op deze manier zorgen we ervoor dat de leerlingen die het meest gebaat zijn bij inspirerende en deskundige leerkrachten, ook effectief toegang krijgen tot die kwaliteit.

Verbeter de lerarenopleiding

De lerarenopleidingen in Vlaanderen werden grondig hervormd in 2019, maar sindsdien kreeg het onderwijs te kampen met heel wat nieuwe uitdagingen. Door de coronacrisis en de demografische evoluties is het lerarentekort nijpender dan ooit tevoren. Dat leidde tot een aantal maatregelen die de instroom van mensen buiten het onderwijs moet stimuleren. We mogen daarbij evenwel niet vergeten dat de literatuur zeer duidelijk is: een goede didactische, vakinhoudelijke en bijhorende vakdidactische opleiding is een absolute voorwaarde voor

kwalitatief leraarschap. De kortlopende spoedopleidingen rond klasmanagement en didactiek zijn nuttig om snel en efficiënt enkele onderwijsvaardigheden op te bouwen, maar kunnen nooit een diepgaande vorming tot leraar vervangen. De Commissie der Wijzen onder leiding van Dirk Van Damme, pleitte dan ook voor een sterke focus op kwaliteitsverbetering in de lerarenopleidingen.

Samenwerking tussen bedrijven en scholen: Naar een structureel partnerschap

Scholen spelen een sleutelrol in arbeidsmarktgericht onderwijs en kunnen dit versterken via nauwe samenwerking met bedrijven. Structurele partnerschappen, geïntegreerde praktijkervaring en gedeelde investeringen in infrastructuur helpen inspelen op industriële noden. Dit biedt niet alleen meerwaarde voor leerlingen, maar ook voor scholen door toegang tot actuele kennis en technologie. Sterke samenwerkingen verbeteren bovendien het imago van technisch en beroepsonderwijs en vergemakkelijken de doorstroming naar de arbeidsmarkt. Hoe structureler de samenwerking, hoe groter de impact.

Langetermijnpartnerschappen als basis

Een eenmalig bedrijfsbezoek of gastles is waardevol, maar niet voldoende. Bedrijven en scholen moeten streven naar langetermijnrelaties waarin kennis, middelen en expertise continu gedeeld worden. Dit kan bijvoorbeeld door partnerschapsovereenkomsten of gemeenschappelijke actieplannen. Hierbij tekenen bedrijven en scholen overeenkomsten waarin doelen, verantwoordelijkheden en verwachtingen duidelijk zijn vastgelegd. Scholen kunnen ook mensen vanuit het bedrijfsleven aantrekken in hun raad van bestuur. Er zijn heel veel vormen van samenwerking denkbaar en de noden zullen sterk afhangen van de school en het bedrijf.

STEMpact voor een excellent STEM-onderwijs

Binnen het Voka STEMpact¹⁴ zien we heel veel goede voorbeelden van hoe samenwerkingen uitgewerkt worden in een actieplan waarin zowel de belangen voor de school als voor het mentorbedrijf tot uiting komen. Een school wordt gekoppeld aan een bedrijf om gedurende minstens één schooljaar één-op-één samen te werken met de bedoeling om het STEM-onderwijs naar een hoger niveau te tillen. In de Voka Wijzer 'STEMpact voor een excellent STEM-onderwijs' staan tips & tricks om een dergelijke lange termijn samenwerking uit te werken.

STEM-ecosystemen

Wanneer de samenwerkingen nog breder en structureler worden, kunnen we spreken over regionale ecosystemen. Lokale bedrijven en scholen werken samen binnen sectorale netwerken, zoals technologieclusters of creatieve hubs. Zo kunnen scholen een STEM-adviesraad oprichten met daarin verschillende regionale bedrijven. Of lokale besturen kunnen echte STEM-eco-systemen faciliteren zoals in het Neteland.

Bekijk hier het
STEM-eco-systeem
van het Neteland.

Langetermijnsamenwerkingen kunnen dus verschillende vormen aannemen, maar bevorderen het wederzijds vertrouwen en maken structurele verbeteringen mogelijk zowel voor de scholen als voor de bedrijven. Deze samenwerkingen zouden mee in acht moeten genomen worden door de onderwijsinspectie als kwaliteitscriterium voor scholen die arbeidsmarktgericht onderwijs aanbieden.

Download de Voka Wijzer
'STEMpact voor een
excellent STEM-onderwijs'

Bedrijfservaring en werkplekleren integreren in het curriculum

Ook het beter integreren van praktijkervaring in het curriculum is een belangrijke stap. Dit kan op verschillende manieren, en niet iedere vorm van werkplekleren zal voor iedere leerling of studierichting even haalbaar of opportuun zijn. Daarom pleiten we voor een continuüm aan werkplekleren dat kan gaan van klasbezoeken over stages tot duale trajecten of trajecten waarbij studenten werken aan concrete cases van bedrijven, wat hun probleemoplossend denken en creativiteit stimuleert.

De meerwaarde van een bepaalde vorm van werkplekleren wordt bepaald door de kwaliteit van wat leerlingen kunnen leren, inoefenen of ervaren op de werkplek. Stage is vanuit dat oogpunt niet altijd de meest geschikte vorm van werkplekleren. Daarenboven zijn op dit moment voor heel wat studierichtingen onvoldoende kwaliteitsvolle stageplaatsen beschikbaar. Daarom is een continuüm van werkplekleren nuttiger dan een stageverplichting die voor iedereen gelijk is. Belangrijk is vooral dat het continuüm uitgaat van een verruiming van vormen van werkplekleren, een toenemende intensieve samenwerking binnen de graad doorheen de jaren en de relevantie van het werkplekleren binnen de studierichting.

Investeren in infrastructuur en technologie

We kunnen er niet omheen dat technisch en beroepsonderwijs duurder is dan algemeen secundair onderwijs. Bedrijven kunnen een essentiële rol spelen in het versterken van de infrastructuur en technologische voorzieningen binnen scholen. Deze vormen van samenwerking worden steeds belangrijker, zeker gezien het groeiend aantal leerlingen in het technisch en beroepsonderwijs. Met meer leerlingen in deze onderwijsvormen stijgt de nood aan gespecialiseerde faciliteiten en technologie, en die brengen hoge kosten met zich mee. Om deze uitdaging het hoofd te bieden, is een efficiënte en doelgerichte samenwerking tussen bedrijven en scholen cruciaal.

We pleiten er daarom voor dat onderwijskoepels en netten meer netoverstijgend samenwerken om het maximale uit door bedrijven gedoneerde middelen te halen. Dit voorkomt dat bedrijven moeten kiezen tussen afzonderlijke scholen, terwijl ze eigenlijk willen investeren in specifieke opleidingen of studierichtingen. Door een gezamenlijke aanpak kunnen middelen beter worden gebundeld en

verdeeld, zodat een grotere groep leerlingen profiteert van hoogwaardige leeromgevingen die hen rechtstreeks voorbereiden een steeds complexere arbeidsmarkt.

Zoals hierboven aangegeven, genereren leerlingen in deze richtingen momenteel ook effectief meer middelen voor de scholen. Momenteel is het niet mogelijk om na te gaan of de middelen ook echt volledig worden ingezet voor deze leerlingen. Een grondiger monitoring is dus cruciaal om te achterhalen of budgetten volstaan of niet. Daarnaast is het zo dat door de vrijheid van onderwijs, vaak dezelfde dure opleidingen worden ingericht door elkaar beconcurrerende scholen met dan elk vijf leerlingen in die studierichting. Dat kan natuurlijk efficiënter.

Domeinscholen en het belang van beleidsvoerend vermogen

Het beleidsvoerend vermogen en ondernemerschap van een schooldirectie spelen ook een belangrijke rol in de kwaliteit en innovatie van arbeidsmarktgericht onderwijs. Directies die sterk inzetten op visie, strategische keuzes en samenwerking, kunnen hun scholen transformeren tot dynamische leeromgevingen die naadloos inspelen op de noden van de arbeidsmarkt. Directies kunnen hierin geprofessionaliseerd worden. Daarom pleiten we voor een net- en koepelonafhankelijke opleidingen voor directies, waarin dit soort aspecten uitgebreid aan bod komen.

Het concept van domeinscholen biedt een innovatieve aanpak om de kwaliteit en het imago van arbeidsmarktgericht onderwijs te versterken. Ze bundelen technisch, beroeps- en soms algemeen vormend onderwijs binnen een vakdomein, zoals technologie of zorg, en doorbreken zo de traditionele hiërarchie tussen studierichtingen. Dit bevordert soepele overstappen tussen opleidingen en creëert een gevoel van gelijkwaardigheid.

Door samenwerking met bedrijven, moderne infrastructuur en gezamenlijke projecten tonen domeinscholen aan dat beroepsgericht onderwijs innovatief en waardevol is. Hun schaalgrootte biedt directies meer flexibiliteit om in te spelen op regionale noden en sterke partnerships op te bouwen. Zo worden ze een cruciale pijler voor de toekomst van onze samenleving. ✕

10. <https://transbaso.be>
11. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/timss-2023-brochure.pdf>
12. Het vak PAV wordt gegeven in het beroepsonderwijs/onderwijs met finaliteit arbeidsmarkt, en bevat uiteenlopende vakinhouden als geschiedenis, Nederlands, aardrijkskunde, ... Er wordt projectmatig en geïntegreerd lesgegeven: dat wil zeggen dat lessen opgebouwd zijn rond concrete thema's in plaats van rond een specifiek vak. De verschillende inhouden komen in de lessen samen aan bod, en leerlingen verwerven belangrijke basisvaardigheden zoals kritisch nadenken, leesvaardigheid, samenwerken, informatie verwerken.
13. <https://peilingsonderzoek.be/kennisdeling/peilingen/secundair-onderwijs/?peiling=pav>
14. <https://www.voka.be/stempact?tab-list-81287-active-id=81285>

CONCLUSIE

Een nieuw tijdperk voor praktijkgericht onderwijs

Praktijkgericht onderwijs in Vlaanderen moet zowel in kwaliteit als maatschappelijke waardering een fundamentele herziening ondergaan. Dit begint met een sterke basis in kennis, taalvaardigheid en STEM vanaf de vroege jaren, essentieel voor zowel individuele ontplooiing als voor een robuust onderwijslandschap.

De structuur van het secundair onderwijs vraagt om een flexibeler model. Het huidige onderscheid tussen A- en B-stroom en rigide overgangen versterken stigmatisering in plaats van talentontwikkeling. Door remediëring en flexibel stapelen mogelijk te maken, krijgen leerlingen meer kansen om op hun eigen tempo te groeien.

De tweede en derde graad moeten evolueren naar leerlaboratoria die direct aansluiten op de arbeidsmarkt. Het behoud van zevende jaren, versterking van praktijkgericht onderwijs en modulaire trajecten maken onderwijs effectiever en relevanter. Stages, duale trajecten en bedrijfsgerichte samenwerking zijn niet aanvullend, maar essentieel voor kwaliteitsvol onderwijs en economische groei.

Sterke partnerschappen met bedrijven zorgen voor gedeelde infrastructuur, praktijkcentra en technologische innovatie, waardoor het imago van technisch en beroepsonderwijs verbetert. Daarnaast vraagt de financiering om transparantie en efficiëntie, met middelen gericht op schaalvergroting en samenwerking.

Praktijkgericht onderwijs is een cruciale pijler voor Vlaanderen en verdient een doordachte, structurele aanpak. Door innovatie, inclusie en talentontwikkeling centraal te zetten, maken we zowel jongeren als onze regio toekomstbestendig.

